

AÇIŞ KONUŞMASI

Değişim Sürecinde İnanç-Bilim İlişkisi

Prof. Dr. Hikmet AKGÜL

*A.Ü.Tıp Fakültesi Cerrahi Onkoloji Bilim Dalı Başkanı
TEK-DAV Genel Başkanı*

Değerli hocalarım, değerli misafirler, Türkiye Ekonomik ve Kültürel Dayanışma Vakfı'nın düzenlediği sempozyuma hoş geldiniz.

Değişim Sürecinde İnanç-Bilim İlişkisi; bize göre Türkiye'nin geldiği noktada son derece önemli bir konudur. Sizler de takdir edersiniz ki inanç ve bilim tarih boyunca hep tartışılmış konulardır. Özellikle demokrasinin net ilkeleriyle anlaşılmasının zorunlu olduğu çağdaş dünyada, bu konuları tartışmanın yenilenme sürecinde toplumumuza yararlı olacağı kanaatiyle bu tür organizasyonları düzenliyoruz.

İnsanoğlu, yaratıldığından günümüze kadar geçen hayat süreci içerisinde, bazen inancını bazen de aklını ön planda tutarak mücadele ede gelmiştir. Bu mücadele durumunda toplumu yönlendiren öncü insanlardan; yaratılış dengesini kavrayamayan ve düşüncesini netleştiremeyenler, gösterdikleri yolda insanlığa zararlı olmuşlar, dengeyi sağlayabilenler ise yeni ufuklar açmışlar ve yararlı olmuşlardır.

Yaratılış ilkelerini kavrayıp, evrensel ve bilimsel düşünce geliştirebilenler ve bireysel düşüncesini netleştirenler, tarihî süreç içerisinde yeni medeniyetlerin kurulmasına katkıda bulunmuşlar ve toplumların yenilenmesini sağlamışlardır.

İnsanların değişik coğrafyalarda kümelenerek oluşturdukları etnik yapıların geliştirdiği kültürler, 'Yeryüzü' gezegeninin zenginliğini artırmıştır. Ancak tarih; bu değişik kültürlerin içinde yetişmiş, düşünen aklını ön plana çekerek hayatı yorumlayan düşünürlerin, tüm insanlığı il-

gilendiren evrensel ahlâk ilkelerini yaygınlaştırmada zorluk çektiklerine de şahit olmuştur.

Hz. İsa'dan önce 700'lü yıllarda Yunan mitlerinin çoğu Homeros tarafından yazılınca tartışma ortamı da hazırlanmış oldu.

Tanrıları insanlaştırıp inanan bir topluma, o toplumun kültürüyle yetişmiş bir düşünür (Ksenofanes İ.Ö. 570) 'insanlar kendilerine bakarak tanrıları yaratmışlardır' demiştir. Böyle bir tartışma süreci başlayınca, insanlar doğal süreçlere, doğal açıklamalar getirmeye başlamış ve o kültürden 'Doğa Filozofları' uç vermiştir.

Her düşünürün ve filozofun getirdiği toplumsal çözüm önerileri, bulunduğu kültürün dayattığı ihtiyaçlara cevap oluşturuyordu.

Evrensel düşünce ancak bir evrensel mantıktan gelişebilir. O da; yaratılış yasalarının bütünselliğini yakalayabilmekten geçen bir yaklaşımla mümkündür.

İnsanın doğasında mevcut tüm maddeler ve enerji, doğada da varsa bu; insanın evreni tanıma yeteneğine sahip olabileceğini belgeler. İnsan organizmasını örgütleyen aklın (Beynin), evreni tüm yasalarıyla tanıyabilme niteliğine sahip olduğunu ancak düşünen akıl yakalayabilir.

Evrenin bütünselliğini kavrayabilmiş, evreni tanımaya çalışan insanın sahip olduğu düşünen aklın; kendi vücut hücrelerinin her birinin içinde, tüm vücudun her biriminden bir parça bulabilmesi mümkündür.

'Mikrokosmoz' denilen -gittikçe görünür hale gelen- görünmeyen dünya ile, makrokosmoz denilen -evrenin tüm boyutlarıyla ilişkili- dünyayı keşfetme sürecini yaşayan insanoğlunun; 'evren' kavramını gelişmenin her aşamasında tartışma konusu yapması ve düşüncesinin temel öğelerinden biri haline getirmesi gerekmektedir.

Hastalıkları, yaratılış sisteminin -fiziksel ve ruhsal boyutlarıyla- dengesinin bozulması olarak algılayan ve öğrencilerine yemin ettiren Hipokrat'ın yakaladığı evrensel ilkenin bugünkü boyutu; esasta aynı, şekil olarak ise farklıdır.

Coğrafi ve kültürel farklılıklar, düşünürlerin yaratılışın yeni bir boyutunu yakalaması ve yeni sonuçların ortaya çıkmasına sebep olması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu açıdan baktığımızda felsefi yorumlamaya öncülük yapabilecek filozof ve düşünürleri yetiştirme ve teşvik etme sürecine girmek, her toplumun görevi olmalıdır.

Tarihî süreç içerisinde kurulan ve devam eden her medeniyetin temelinde, o toplumda yaşayan düşünürlerin ilkelerine bağlılıklarının olduğu görülmektedir. Bu ilkeler; bilimin sahip olduğu, 'bilmediğinin bileni olduğu', 'gerçek bilginin düşünen akıl sahibinde olduğu', 'doğru bilginin doğru eylemi gerçekleştireceği' ilkeleridir.

İyi ve kötü, doğru ve yanlış insan hayatında önemli kavramlardır. İnsanın kendisiyle ilgili iyi ve kötüyü anlaması aslında mümkündür, bu yüzden muhatabı için de aynı şeyleri anlaması mümkün görünüyor.

İnsan kendisi için iyilikleri işler ve bunları doğru kabul eder. Kötülükleri işlemez ve bunları yanlış olarak algılar. İnsan açısından konu ele alındığında 'evrensel iyilik ve evrensel kötülük' kavramları önem kazanmış görülmüyor.

Aslında insan yaratılış ilkelerini doğrultusunda, evrensel doğrulara göre dizayn edilmiş bir yapıya sahiptir. Bu dengeyi bozmadan hayatını sürdürmesi, onun evrensel ahlâkını oluşturacaktır.

Yaratılışın ortaya koyduğu mekânın; evrensel ahlâk ilkeleri (evrensel doğrular- evrensel iyilikler) ile donatılmış insan tarafından dizayn edilerek, toplumun yararı için bir zemin oluşturması beklenebilir. Böyle bir zemin; neyin doğa, neyin toplum tarafından belirlenmesi gerektiğini de gerçekleştirebilir.

Eşyayı ve olayları tahlil etmeyen, tartışma alışkanlığı olmayan birey ve toplumlarda düşünce boşluklarını ortaya çıkarmak imkânsız olduğundan, 'bilginin bilimselleşen esi' de mümkün olmaz, doğru ve yanlış kav-

rama sürecine girilemez. 'En bilge kişi, bilmediğini bilen kişidir' diyen Sokrat'ın bilgisizlikten rahatsız oluşunu bu yaklaşımla izah etmek mümkündür.

Düşünen akıl bilgi üretir. Neyin doğru olacağını keşfeder ve doğru davranmaya çalışır. Doğru davranış da düşünceyle eylem bütünlüğünün tezahürü olacağından, dengeyi (tevhidi) sağlayarak mutluluk getirecektir.

Ne var ki her yozlaşmış toplumda, geçerli olan değerler ile ideal (doğru-evrensel) olan değerler arasındaki korkunç çelişkiyi yaşamak kader olmaktadır.

Bu kader anlayışının değişmesi ve dönüşmesi için toplumun temel dinamiklerini harekete geçirmek ve yeni bir alışkanlıklar geleneği yerleştirmek kaçınılmaz olmaktadır. Dini doğru anlamak açısından; Kur'an'ın evrensel ahlâk ilkelerinin düşünülüp, kavranılıp, algılanarak yaşanması, hayatı doğru anlamak açısından; felsefenin (eşya ve olayları tartışıp nedenleriyle algılama süreci) yaşanması, insan ve toplum açısından; sosyolojik ilkelerin yakalanması ve evrensel yasaların insanın biyolojik yapısıyla ilişkilerini kesmediği denge yasasının yaşamı açısından; biyolojinin temel kavramlarının bilinmesi gerekmektedir.

İnsanoğlunun tüm çelişkilerden kurtulmasının ilk şartı 'değişen' ile 'değişmeyen' yasaların keşfi olmalıdır. Bu keşif olayının gerçekleşebilmesi için, yansız bir bakış açısı kazanmış, gelenekçi alışkanlıklar taşıyan düşünceden, evrensel alışkanlıklar taşıyan olumlu düşünceye inkılap etmiş bir öncü insan grubuna ihtiyaç vardır. Başka bir deyişle değişmez doğruyu yakalayabilmek için, olumlu bir bakış açısı kazanılması ön koşuldur. Belki Platon'un 'sürekli değişen şeyleri hakkında kesin bilgiye sahip olamayız, ama aklımızla bildiğimiz şeyler konusunda kesin bilgiye sahip olabiliriz.' görüşü günümüzde yeniden düşünülmelidir.

İnsanın, değişmeyen ruh ve değişen bedeninin yüzü boyutuyla ele alınıp, yorumlanarak tatmin edici bir sonuca varılabileceği beklenebilir.

Yeryüzündeki değişkenlere saplanıp, değişmez ruhu kaçırmanın ihtimal içinde olabileceği mantıklı görülüyor.

Felsefeyi düşünen aklın, yaratılışın yasalarını eşya ve olaylar bazında yakalama süreci olarak algılasak; insan, toplum, bilim ve sanat felsefesini yaşam bilimi haline getirmeyen soyut insan ve toplumun somut insan ve toplumu reddetmesi beklenmelidir.

Bir toplumun düşünen akıl sahipleri tarafından yönetilmesi, o toplumun adaletli, özgür ve huzurlu olması

açısından yeterlidir. Bir neslin yetiştirilmesinde, çocuğun gelişme sürecine göre, önce değişimin denetimi, değişimden bağımsızlığını sağlayan ortamın hazırlanması, cesaretin geliştirilmesi için teşebbüs bağımsızlığı, ölçülü olmak için aklın kullanılması yeterlidir. Akıl kullanarak yapılacak eğitimde, düşünmeyi öğretme hedeflenerek, yöntem belirlenir. Uygulamada, hedef insanın ve hedef kitlenin 'yöntem' ve öğrenmesi programlanır.

Eşyanın tabiatını, niteliğini tanımadan, olayların niteliğini tanımadan ne eşya hakkında (madde hakkında) ne de olaylar hakkında tanımlama yapmamız mümkündür. Bir başka yönden baktığımızda, maddenin fonksiyonu ile birlikte, olayların fonksiyonunu da kavramanın gerekli olduğunu anlarız. Daha farklı bir boyuttan baktığımızda, maddenin değişim süreci ve aşamalarını, olayların değişim ve gelişme sürecini ve aşamalarını yakalamak durumunda değişim sürecinin farklı aşamalarında yeni bir yasanın geçerli olduğunu da yakalayabiliriz.

Dördüncü boyutla baktığımızda zamanın, olayların gelişme sürecinin farklı aşamalarında, eşyanın değişim sürecinin farklı aşamalarında yeni bir yasanın da geçerli olduğunu da yakalayabiliriz.

Bu şekilde düşünersek; yani, çok yönlü olarak eşya ve olayları ele alırsak bu yaklaşım bizi, maddenin ve insanın biçimiyle değil, fonksiyonuyla yorumlayarak davranış belirlememizi ya da yöntem olarak fonksiyonu kavrayan bir eğitim modeli geliştirmemizi sağlayacaktır.

Günümüzde:

#Her şey değişiyor.

Türkiye, değişimi yakalamıştır.

#Değişirken geleneği izlemelidir.

#Geleneği bozmadan gelenekçilikten kurtulmalıdır.

#İnanç evrensel oluşuyla, bilimin evrenselliğini yakalayan değişim sürecini yaşmalıdır.

#Tarih boyunca inançla bilimin birlikte olduğu ve ayrıldığı kavşak noktalarının gerekçelerini çok yönlü olarak tartışmalıdır.

#Tarihî gelişim sürecinin inançla biliminin birlikteliğini ayıran sapma noktalarının nedenlerini, toplumdaki uzantılarının tezahürlerini görebilmeliyiz.

#Toplumumuzun inanç-bilim birlikteliğini ayıran; yapay faktörlerden,

- sağın muhafazakarlık zorunluluğu psikolojisinden,
 - solun inanca kayıtsızlık görüntüsünden,
 - bilimin okumuşların ilgi alanı olacağı yanılgısından,
 - bilgi ve bilimi karıştırma kaosundan,
 - laikliğin yaşanmaması ve bireylerin dinlerini doğru bilmemesi durumundan,
 - politikanın yönetme sanatı olduğunun unutulmasından,
 - politikacının dini doğru bilmeden yönetime soyunmasından,
 - dokunulmazlığın insanın bir hakkı olduğunun unutulmasından,
 - vadetmenin bilimsel bir yaklaşım olmadığından bilinmemesinden,
 - yapılan işin konuşulmasının somut olabileceğinin düşünülmemesinden,
 - insan sayısı kadar inanç olabileceği, ihtimalinin gömemezlikten gelmesinden,
 - kültür ile dinin karıştırılması çelişkisinden,
 - Yaratıcı'nın işlerin yapılmasında etkinlik göstereceği yanılgısından,
- kurtulabilmemiz dileklerimizle sempozyumun hayırlı sonuçlar doğurmasını diliyor, hepinizi saygılarımla selamlıyorum.